

Юрисдикційний аналіз судового контролю в Україні

(Презентація результатів дослідження)

09 березня 2026 року, м. Київ, просп. Повітряних Сил, 28

Верховний
Суд

Проблема невиконання судових рішень в Україні

- Понад 491 тис. проваджень щорічно
- Системна криза, а не поодинокі випадки
- ЄСПЛ визнав проблему системною
- Загроза верховенству права та євроінтеграції

Верховний
Суд

Контекст та ціль дослідження

Судовий контроль — примус суб'єкта владних повноважень прозвітувати про виконання судового рішення, ухваленого не на його користь.

Мета: вперше системно виміряти реальну дієвість інструменту очима всіх сторін процесу у трьох юрисдикціях.

Верховний
Суд

ProJustice

Міжрегіональний експертний центр

Funded by
the European Union

PRAVO-JUSTICE

EXPERTISE
FRANCE
GROUPE AFD

Предмет та завдання дослідження

Три юрисдикції:
Адміністративна, Цивільна, Господарська

Оцінити рівень
обізнаності учасників

Проаналізувати
ефективність санкцій

Визначити ключові
проблеми та вплив війни

Сформулювати пропозиції
до законодавства

Верховний
Суд

Funded by
the European Union

Тріангуляція даних та методологія

1. Аналіз законодавства: огляд норм КАС, ЦПК, ГПК

2. Соціологічне опитування: ~500 респондентів

3. Аналіз судової практики: рішення 2021–2025 рр.

4. Експертні дискусії: Чернівці, Харків, Одеса

Репрезентативність: Портрет респондентів

Географія: Вся підконтрольна територія України.

Верховний
Суд

Демографічний зріз учасників

59% **33%**

ЖІНКИ

ЧОЛОВІКИ

39% **21%**

(30-44 роки)

(45-59 років)

50%

мають від 10 до 20+ років стажу

65% **38%**

Соціальні спори

Податкові

Верховний
Суд

Регіональні дискусії як інструмент верифікації

Верховний
Суд

Більшість учасників процесу стикаються з тривалим невиконанням рішень

37%

77% опитаних мають досвід тривалого невиконання рішень.

- **37%** — стикаються систематично (багато разів).
- **40%** — стикаються інколи.
- **23%** — не стикалися.

Брак фінансування та відсутність персональної відповідальності блокують виконання

58%: Недостатнє державне фінансування (абсолютний консенсус серед усіх респондентів).

43%: Відсутність дієвих механізмів примусового виконання (обмежені повноваження виконавців та відсутність реальної відповідальності посадових осіб).

26%: Бездіяльність виконавчих органів.

21%: Недостатній судовий контроль після ухвалення рішення (позиція переважно позивачів).

Верховний
Суд

Рівень обізнаності щодо судового контролю

Загальний рівень обізнаності

68% респондентів вважають себе добре обізнаними (5-7 балів за 7-ми бальною шкалою)

23% опитаних оцінили рівень своєї обізнаності на 3 чи 4 бали

9% – обрали 1 чи 2 бали (практично/зовсім не обізнаний)

Порівняння зацікавлених сторін

Судді мають найвищий рівень обізнаності – середнє **5.88**

Позивачі – найнижчий рівень – середнє **4.68**

Верховний
Суд

Funded by
the European Union

EXPERTISE
FRANCE
GROUPE AFD

Прогалина знань у цивільному та господарському судочинстві

Лише **30,5%** учасників чули про новели ЦПК/ГПК, але погано обізнані.

Найменша обізнаність щодо впровадження процедури у цивільному і господарському судочинстві спостерігається серед відповідачів (лише 22% достатньо обізнані).

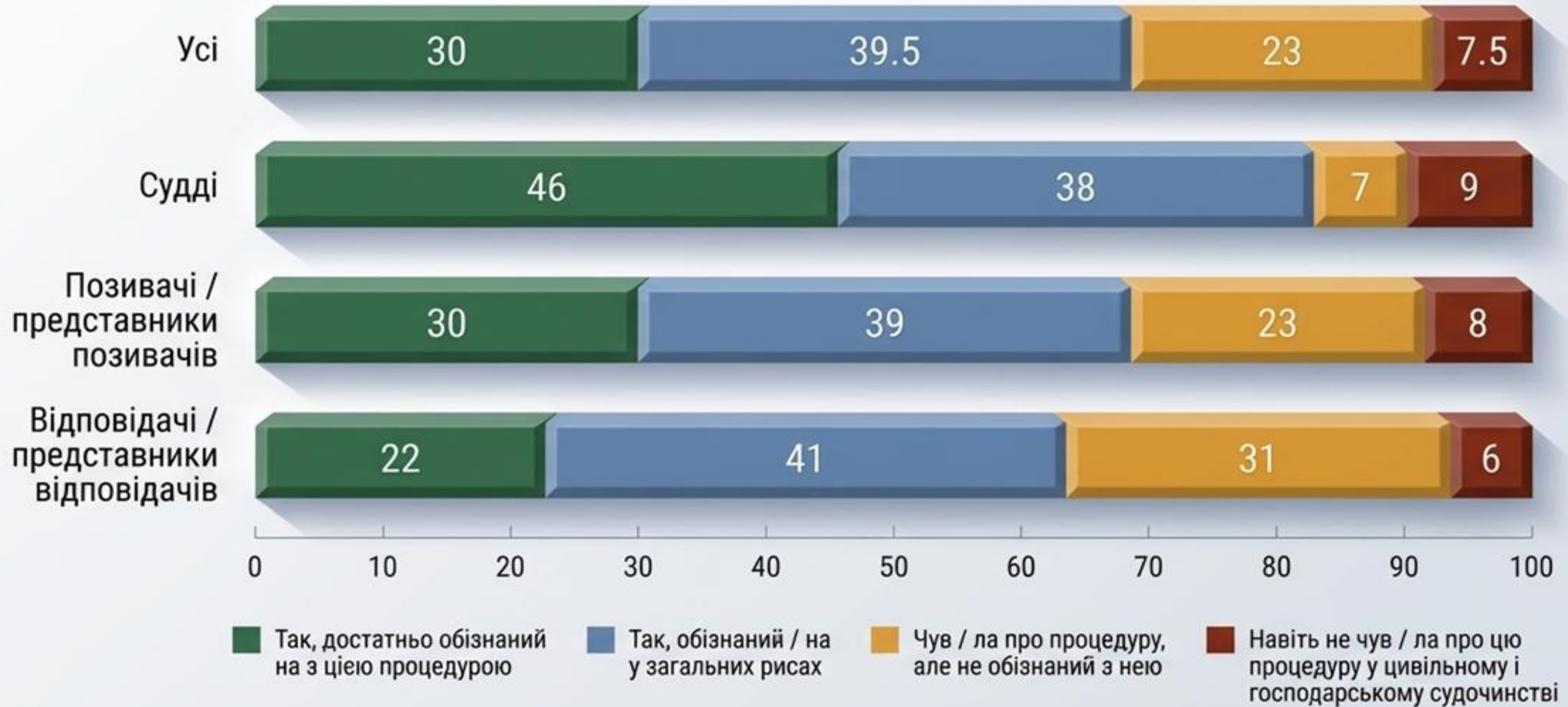
Верховний Суд

Funded by the European Union

Рівень знання щодо впровадження судового контролю у цивільному і господарському судочинстві

Верховний Суд

Funded by the European Union

Динаміка застосування судового контролю у 2021–2025 роках

Кількість судових рішень суду 1 інстанції із зобов'язанням подати звіт

*Звіти судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства за 2021-2024 роки.

Кількість рішень, де згадувалось встановлення судового контролю

*Запит до ЄДРСРУ за словосполученням «встановлення судового контролю за виконанням судового рішення» для адміністративного судочинства.

Верховний Суд

Funded by the European Union

Топ-3 категорії справ із застосуванням судового контролю

Судді:

- 95% – справи щодо соціального забезпечення
- 33% – справи щодо звільнення з публічної служби
- 27% – податкові спори

Позивачі:

- 55% – справи щодо соціального забезпечення
- 40% – примусове виконання рішень
- 23% – податкові спори

Відповідачі:

- 55% – справи щодо соціального забезпечення
- 21% – податкові спори
- 17% – примусове виконання рішень

*Сума відповідей не дорівнює 100%, так як респонденти могли обрати декілька варіантів відповіді.

Оцінка дієвості судового контролю

Судді:

- **31%** – дуже / скоріше дієва
- **57%** – частково дієва, частково ні
- **12%** – скоріше / зовсім не дієва

Позивачі:

- **28%** – дуже / скоріше дієва
- **35%** – частково дієва
- **32%** – скоріше / зовсім не дієва
- **5%** – важко відповісти

Відповідачі:

- **24%** – дуже / скоріше дієва
- **42%** – частково дієва
- **27%** – скоріше / зовсім не дієва
- **7%** – важко відповісти

*Сума відповідей не дорівнює 100%, так як респонденти могли обрати декілька варіантів відповіді.

Верховний
Суд

Результат застосування звітування про виконання рішення

Судді:

50% – виконання триває

7% – виконано повністю і своєчасно

13% – виконано повністю, але несвоєчасно

21% – виконано вчасно, але частково

6% – не виконано

3% – не визначилися

Позивачі:

29% – виконання триває

5% – виконано вчасно і повністю

30% – виконано повністю, але несвоєчасно

8% – виконано вчасно, але частково

21% – не виконано

7% – не визначилися

Відповідачі:

28,5% – виконання триває

28,5% – виконано вчасно і повністю

10% – виконано повністю, але несвоєчасно

17% – виконано вчасно, але частково

6% – не виконано

10% – не визначилися

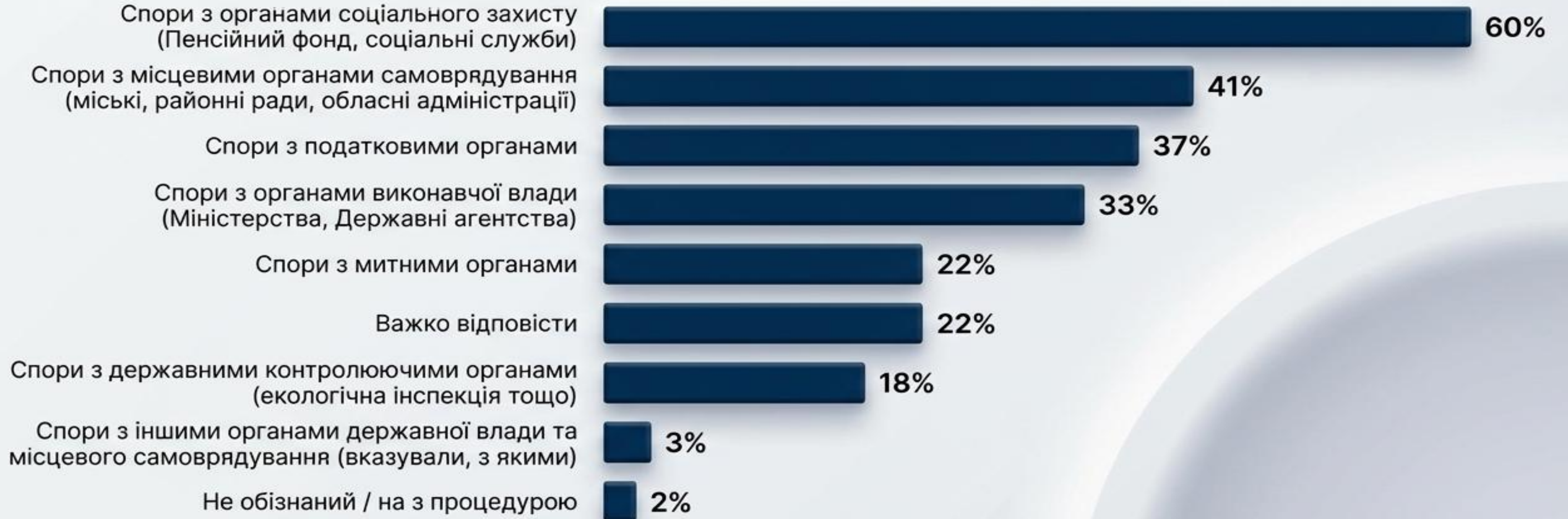
Верховний Суд

Funded by the European Union

Категорії справ, які найбільше потребують посиленого судового контролю за виконанням судових рішень, %

*Сума відповідей не дорівнює 100%, так як респонденти могли обрати декілька варіантів відповіді.

Чи вплинула повномасштабна війна на застосування процедури судового контролю у адміністративному судочинстві?

Основні проблеми, які викликала повномасштабна війна щодо застосування процедури судового контролю

Навантаження на суди у безпечних регіонах (через переміщення справ, навантаження на адміністративні суди в тилкових регіонах значно зросло, що ускладнило своєчасний розгляд заяв про судовий контроль)

30

Зниження ефективності судового контролю – відповідачі посилаються на форс-мажорні обставини

24

Ускладнений доступ до виконання судових рішень через окупацію територій, бойові дії та евакуацію

23

Основні переваги процедури судового контролю

Топ-3 переваг для суду:

- **47%** - забезпечення верховенства права (судді, контролюючи виконання рішень, забезпечують дотримання законності та правосуддя)
- **45%** - підвищення ефективності правосуддя
- **39%** - підвищення довіри до суду

*Сума відповідей не дорівнює 100%, так як респонденти могли обрати декілька варіантів відповіді.

Основні переваги процедури судового контролю

Топ-3 переваг для позивача:

- **56%** - додаткові гарантії для позивача
- **42%** - підвищення дисципліни органів влади
- **40%** - забезпечення принципу верховенства права

*Сума відповідей не дорівнює 100%, так як респонденти могли обрати декілька варіантів відповіді.

Основні недоліки процедури судового контролю

Судді:

- **77% – перевантаження роботою**
- 49% – відсутність дієвого результату за умови вкладення різних ресурсів
- 20% – необхідність втручання у виконання рішень

Позивачі:

- 40% – формальність звітів про виконання
- 33% – відсутність персональної відповідальності
- 28% – обмежені механізми примусу

Відповідачі:

- 35% – важко відповісти
- 27% – формальність звітів про виконання
- 24% – повільність процедури

Основні проблеми у реалізації судового контролю, %

Відсутність реальних механізмів впливу на боржника

47

Невизначеність у правозастосуванні

25

Пасивність суддів у застосуванні цієї процедури

24

Тривалість процедури

18

Не обізнаний / на з процедурою / не використовував / ла на практиці / важко відповісти

15

Інше

11

*Сума відповідей не дорівнює 100%, так як респонденти могли обрати декілька варіантів відповіді.

Верховний Суд

Funded by the European Union

Чотири фундаментальні перепони гальмують процес правозастосування

Відсутність механізмів впливу (47%) та пасивність (25%) розкладаються на чіткі системні «баги».

Бюджетний дефіцит

Безвихідь для посадовців.
Штрафи не створюють грошей у бюджеті.

Формалізм звітів

«Снігова куля» папірців.
Надання формальних відписок замість реальних дій.

Персоніфікація відповідальності

Складність ідентифікації конкретного винуватця-керівника для застосування санкцій.

Технічні бар'єри

Брак автоматизації та інтеграції Е-суду з реєстрами виконавчих проваджень.

Процесуальна колізія з Держказначейством

Виконання рішень проти держави здійснюється через Казначейство шляхом **бюджетного списання**, в обхід відкриття **виконавчого провадження**.

Комплексна трансформація судового контролю в Україні

Стратегія переходу: від констатації системних проблем до впровадження дієвих економічних та цифрових механізмів.

Верховний
Суд

Оцінка можливих / необхідних змін щодо процедури судового контролю

Чи достатньо судді використовують надані їм повноваження для забезпечення виконання судових рішень?

Верховний Суд

Funded by the European Union

Оцінка можливих / необхідних змін щодо процедури судового контролю

Чи необхідно розширити повноваження суддів у межах судового контролю?

Верховний Суд

Funded by the European Union

Топ-заходи для підвищення ефективності

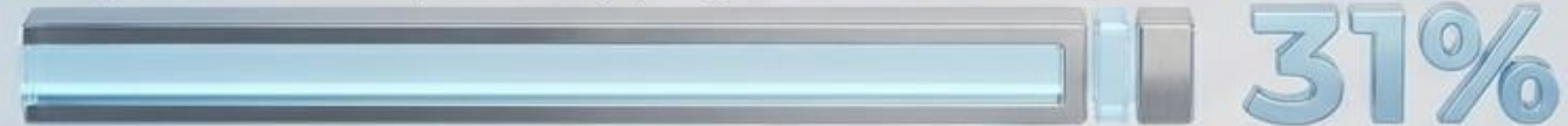
Посилення відповідальності (автоматичні штрафи)

Дисциплінарна відповідальність посадовців

Спрощення процедур судового контролю

Розширення повноважень суду

Верховний
Суд

Оцінка можливих / необхідних змін щодо процедури судового контролю

Чи потребує вдосконалення врегулювання питання судового контролю у процесуальних кодексах, %?

Позиції сторін: Судді проти Позивачів

Позиція Суддів:

- Належне фінансування держорганів
- Чітке визначення суб'єкта відповідальності
- Передати контроль іншим органам

Запит Позивачів:

- Повна автоматизація обміну даними
- Імперативність встановлення контролю
- Жорстка персональна відповідальність

Позиція Відповідачів та реальні строки

Відповідачі вважають механізми надмірними та пропонують їх скасувати.

28%

протягом 3 місяців

10%

понад 4-6 місяців

32%

рішення висять роками
через брак коштів

Верховний
Суд

Funded by
the European Union

Єдиний консенсус: Законодавство та цифровізація

вважають питання повністю врегульованим.

49%

впевнені, що норми потребують негайного вдосконалення.

77%

стейкхолдерів підтримують створення єдиної електронної системи моніторингу.

Загальні рекомендації щодо реформування

Законодавство:
Уніфікація процедур
та жорсткі строки.

Бюджет:
Гарантування виплат
за рішеннями судів.

Методологія:
Розробка позицій
Верховного Суду та
методичок.

Відповідальність:
Відокремлення звітності
від виконавчого
провадження.

Законодавчі зміни: подолання суддівської дискреції

Суть: Зміна формулювань у ст. 382 КАС України.

Було

Суд «може» встановити контроль (позивач доводить необхідність).

Стане

Суд «повинен» зобов'язати у справах проти суб'єктів владних повноважень.

Тягар доказування переноситься на орган влади.

Інститут Астренту як економічний стимул

Грошова санкція за кожен день
зволікання, що нараховується
автоматично.

Застосовується виключно для рішень
зобов'язального характеру (передати
майно, підписати документ).

Мета: примус до належної поведінки
через фінансовий тиск, а не покарання.

Механізм реалізації Астренту

Верховний Суд

Перехід до персональної відповідальності

Штраф має платити конкретна посадова особа, а не державна установа.

Суд витребує ІПН та паспортні дані керівника протягом 5 днів.

Принцип безперервності: Ротація кадрів не знімає відповідальності з нового керівника.

Верховний
Суд

ProJustice

Міжрегіональний експертний центр

Funded by
the European Union

PRAVO-JUSTICE

EXPERTISE
FRANCE
GROUPE AFD

Електронний кабінет судового контролю автоматизує та зробить процес прозорим

респондентів підтримують створення **єдиної електронної** системи моніторингу в межах «Е-суду».

Судовий контроль ланцюга управлінських дій

Подолання проблеми «відсутності бюджетних асигнувань» у справах проти Казначейства.

Новий підхід до предмета звіту: Суд перевіряє не сам факт виплати, а повний ланцюг управлінських дій посадовців.

Результат: Накладення санкцій за бездіяльність керівника (наприклад, неподання запиту), унеможливаючи уникнення відповідальності через посилання на бюджет.

Навчальна екосистема для учасників процесу

Подолання браку знань та формування єдиної практики застосування контролю.

Цільова аудиторія:

Судді, адвокати, юристи державних органів (боржників).

Фокус програми:

- Алгоритми дій для розпорядників бюджетних коштів.
- Методика складання «належного звіту» про виконання.
- Розбір типових помилок та обґрунтування заяв про встановлення контролю.

Формат та інструменти:

- Онлайн-модулі з сертифікацією.
- Уніфіковані шаблони документів.
- Чек-листи для самоперевірки.

Верховний
Суд

Напрями подальших досліджень та моніторингу

План наукового та статистичного супроводу реформи судового контролю.

Емпіричне вимірювання ефективності

Збір даних за ключовими критеріями — швидкість, доступність процедур, реальне відновлення порушених прав.

Вплив воєнного стану

Глибокий аналіз зловживань «особливим режимом» (посилання на форс-мажор) як підставою для безпідставного невиконання рішень.

Інтеграція статистики

Запуск централізованого збору даних про стан виконання судових рішень через інструменти ЄСІТС або Вищої ради правосуддя.

Верховний
Суд

Ключові висновки та вектори реформування

Від констатації системних проблем до практичних рішень.

Ключові показники та проблеми

опитаних
стикалися
з тривалим
невиконанням
рішень
(37% — систематично).

- Лише 38% вважають механізм контролю в адмінпроцесі цілком ефективним.
- Головні бар'єри: брак держфінансування (58%), відсутність реальної відповідальності (43%).
- Вплив війни: зростання навантаження на тиліві суди (30%) та зловживання «форс-мажорами» (24%).

Головні вектори реформування

Персоніфікація відповідальності

Перехід від формальних штрафів установи до особистих санкцій проти конкретних керівників-боржників.

Тотальна цифровізація

Автоматизація звітності у «Е-суді» та відкриття даних про стан виконання для суддів і сторін.

Процесуальна визначеність

Уніфікація поняття «судовий контроль» у всіх кодексах (КАС, ЦПК, ГПК) та встановлення жорстких строків.

Верховний
Суд

Funded by
the European Union

EXPERTISE
FRANCE
GROUPE AFD

Дякую за увагу

